Ч. 18 Второк 25 січня (6 лютого) 1894. Рік IV.

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтової.

Реклямациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої".

Передплата у Львові в Адміністрациї „Ґазети Львівскої" і в ц. к. Староствах на провінциї:

на цілий рік зр. 2·40
на пів року зр. 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:

на цілий рік зр. 5·40
на пів року зр. 2·70
на чверть року зр. 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Сойм краєвий.

12. Засїдане з дня 3. лютого 1894.

Зараз з початку засїданя передано внесене пос. Струшкевича в справі будови зелїзниць льокальних на внесене комісиї буджетової — комісиї зелїзничій.

Предложене правительства з проектом закона о організациї школи політехнічної у Львові відослано до комісиї шкільної.

Справоздания Видїлу краєвого: о дозволене чортківскій радї повітовій дати поруку за позичку міста Чорткова в квотї 65.000 зр. і 20.000 зр.; в справі зелїзницї льокальної; наконець в справі піднесеня годівлї худоби — придїлено комісиям.

Після справозданя комісиї господарства краєвого придїлено Видїлови краєвому до полагодженя; петициї: видїлу повітового в Старім містї о запомогу на будівлї водні для забезпеченя доріг повітових і громадских; міста Рогатина о реґуляцию Гнилої Липи.

З порядку дневного наступила дальше дебата над справозданем комісиї шкільної о справозданю краєвої Ради шкільної о станї середних шкіл галицких за 1892/93 р. В загальній дискусиї забрав голос пос. Антоневич. Бесїдник звернув увагу на то, що школи середні находять ся тепер в станї реорґанізациї. Добре зроблено, що при науцї язика нїмецкого поставлено засаду конверсациї, але помимо того можна би ще на пробу завести виклад одного предмету в низшій ґімназиї, а одного або двох предметів у висшій по нїмецки, а тогди мабуть показались би дуже добрі успіхи. При викладї далеко лекше повести конверсацию, тим більше, що й іспитовані з нїмецкого язика учителї не мають біглости в уживаню того язика: — Фреквенция в школах середних зменшає ся, але фреквенция в школах промислових не збільшила ся в рівній мірі; краєва Рада шкільна добачує причину в строгих іспитах вступних. Однак мабуть о много важнїйша причина лежить в зубоженю населеня. Найбільше сю біду видко в руских ґімназиях і длятого може лїпше було би отворити такі ґімназиї в менших містах, де дешевше удержане. — Умундуроване учеників рівнож причинить ся до зменшеня фреквенциї, бо бідаки не будуть мати за що купувати мундури. Длятого повинні конференциї учительскі мати право увільняти бідаків від умундурованя. — Знесене льокаций в школах середних причинилось до зменшеня амбіциї і охоти до науки у учеників, длятого треба би назад завести льокациї. — Розпорядженя що-до заказу учителям тримати на станциї і удїляти приватні лекциї, причинилась значно до погіршеня материяльного биту учителїв. Лихо, яке ті розпорядженя усунули, менше від лиха, яке нанесли.

Наконець жалував ся бесїдник на занедбане науки руского язика та на заведене улїпшеної правописи, званої загально фонетичною. Бесїдник розповідав довго про анкету, скликану краєвою Радою шкільною, до уложеня правописи руской та відчитував статю з Szkolnictw-a ludow-ого і справоздане краківскої академиї наук. Відчитуване відбувало ся так довго, що Маршалок мусїв аж звернути увагу пос. Антоневича, що нема звичаю відчитувати в Соймі так довгих уступів, а пос. Антоневич заявив на то, що має ще лиш дві сторони до відчитаня. (Загальна веселість). Вкінци поставив бесїдник слїдуючі резолюциї: щоби в низшій ґімназиї, взглядно в школї реальній установити бодай один предмет, а у висшій ґімназиї один або два предмети до викладу в нїмецкім язицї; щоби знижено або знесено оплату шкільну в школах середних; щоби біднїйшу молодїж увільнювано від ношеня мундурів; щоби завести назад льокациї, позволити учителям держати учеників на станциї і щоби завести ревізию розпоряджень що-до руской правописи.

Пос. Бобжиньский відповідаючи пос. Рейови зазначив, що пос. Рей порушив на послїднім засїданю справу, котра всюди займає уми, але котра ще нїгде не довела до якогось результату. Пос. Рей промавляв против науки грецкого язика в ґімназиях і перетяженя учеників наукою. Отже пос. Бобжиньский запевнив, що в послїдних часах власти шкільні старають ся ревно о то, щоби обмежити науку граматики, а коли учитель має ще замилуване до фільольоґії і обтяжає нею учеників, то дїлає против намїреня властий. — Відповідаючи пос. Антоневичеви, сказав пос. Бобжиньский, що суплєнта Даниловича усунено не за то, що синови якогось вплививого чоловіка дав злу ноту, але за справу, котру годї розбирати в Соймі. Що-до фонетики, то власти завели єї на підставі ухвал анкети, в склад котрої входили професори університету і професори язика руского в школах середних — отже на підставі мнїня найвисших поваг фахових в сій справі. Тим повагам лишає він і оборону сеї справи. При голосованю підперто лиш резолюцию в справі зниженя оплати шкільної в середних школах, котру відослано до комісиї шкільної.

Пос. Романчук відповідав на частину

---

18)

Похатник.

(Повість з американьского житя — О. Руппіюса.)

(Дальше).

— Забирайтесь звідси завчасу! — відповів Гельмштедт, коли Бакер навертав конем — маєте час аж до позавтра і не наберетесь публичної ганьби; що стане ся пізнїйше, то вже ваша буде в тім вина! — Бакер лиш глянув на него грізним оком і пігнав. Гельмштедт став розглядати ся за револьвером, але той зарив ся був так десь глубоко в тернину і буряни, що треба би було довго єго шукати; дав отже спокій і поїхав дальше. Він набрав тепер такої відваги, як той молодий полководець, що виграв першу битву.

Аж пізно сполудня вернув він з міста. Дістав в банку свої гроші, але Зайферта не бачив, хоч довго на него чекав і шукав за ним. Коли за двором злазив з коня, побачив Сару, що бігла попід стайнї і закликав єї. Муринка прийшла поволи.

— Чи був тут пан Бакер, коли мене не було дома? — спитав він єї стиха. Дївчина видивила ся на него, як коли-б нараз здивована. Пан Бакер? — повторила она і зацукалась.

— Та-ж чуєш, що питаю ся, чи він тут був і чи заходив до пана Елїота?

— Нї, пане! — відповіла она, мов би аж тепер позбирала до купи свої гадки — пан Елїот, як ще виїхав рано в поле, і доси не вернув. — Гельмштедт кивнув вдоволений головою і повів коня до стайнї.

Частина шеста.

Туча серед зими.

Надійшов день св. Сильвестра, а було то вже сполудня. — Гельмштедт ходив вже може якої чверть години по своїй комнатї, сїв відтак на крісло і став щось читати, опісля встав знову і приступив до вікна, дивив ся на одностайну околицю та на сїре небо, а відтак став знову ходити по хатї. Був якийсь пригноблений і сам не знав, чи то від того якогось воздуха, який настав був вже від двох днів, чи від тої якоїсь непевної цїкавости, яка взяла єго була від полудня. Дік поїхав був рано за панями, а Елїот виговорив ся був при обідї: казав, що він дуже рад з того, що вечером буде знов у них весело, мабуть прийде також і Бакер, щоби разом з родиною стрічати Новий рік. Гельмштедт на то мовчав, але по полудни зривав ся за кождий раз, скоро лиш почув який шелест коло хати і дивив ся, чи то може не приїхав той ненавистний чоловік. Він був певний того, що Бакер в своїй зухвалости буде грати свою ролю в родині аж до кінця; цїна, яку він собі поставив, варта була того, щоби виставити ся трохи на якусь небезпечність. Але що мав він робити, коли-б Бакер приїхав, того Гельмштедт сам не знав. Із своєї комнати міг він видїти часть гостинця поза огорожею, що окружала цїлий хутір, а також видко було й браму, котрою в'їзджало ся до двора; кілько разів обернув ся лицем до вікна, походжуючи по комнатї, тілько разів і глипнув туди; там і побачив наконець над'їзджаючий повіз. Він підійшов скоренько до вікна, подивив ся бистрим оком і пізнав, що то Елїотів повіз, котрим приїхали панї. Аж кров вдарила єму до голови й серце стало так бити ся, що він аж руку мусїв на груди приложити. Розважив собі, що мусить ще нинї на всякий спосіб порозуміти ся з Оленою, бо инакше дївчина не буде могла боронити ся і себе ратувати. Скоро би лиш Бакер з нею заручив ся, то він і без зложеного крейцара в кишени, міг би легко стати ся властителем якоїсь посїлости, а тогди міг би легко доказати, що то все неправда, що о тім говорять.

Він глянув у вікно і побачив, що повіз вже недалеко брами, вирвав чим скорше листок паперу із свого записника та написав на нїм скоренько: „Не бійте ся, все буде добре, скоро буду міг поговорити нинї з вами сам-на-сам — як? коли? то вже ваше дїло. Дайте менї відповідь, я буду, о скілько можна, коло вас крутити ся." Зложив той папір дрібненько, взяв капелюх вибіг задними дверми на подвірє,

бесіди пос Антоневича, де говорить ся про фонетику і сказав, що у Русинів, що бажають розвитку руского язика окремо від всїх инших язиків славяньских, більшість есть за фонетикою. Я сам — казав бесїдник — в 1888 р. був противний наглому введеню фонетики — але тепер можна почути від учителїв, що наука при фонетиці поступає скоро наперед.

Референт др. Цвиклиньский взяв в оборону науку язика грецкого, та взагалї клясицизм і гуманїзм, котрі суть основою теперішної ґімназиї. Відтак заявив ся за резолюциєю пос. Антоневича, що до пільг в оплатах шкільних.

Збори руского товариства педаґоґічного

відбули ся дня 1 лютого с. р. у Львові при участи до 70 осіб. На збори прийшло значне число Русинок. Іменем видїлу повитав зібраних посол Олекс. Барвіньский промовою, в котрій між иншим сказав:

„Судило са нам послїдними бути!“ Сї слова безсмертного Маркіяна треба на жаль приложити до вихованя і осьвіти рускої молодїжи. Коли инші народи на тім поли поступили вже далеко вперед, у нас до недавна мало або і зовсїм не звертали уваги на сю преважну справу. Руска дїтвора виростала собі переважно як билина в поли без сьвідомого национального проводу, а руска молодїж шкільна вдоволяла ся звичайно лише тим, що винесла зі школи, не доповняла своїх відомостий домашною працею, не загрівала свого серця до народних подвигів. В тій рівнодушности рускої суспільности до розумного і на национальних основах опертого вихованя молодїжи треба глядїти причини так численних прояв апостазиї або ренеґацтва национального, тої байдужности великої части рускої осьвіченої верстви до тої рідної мови, що нею мати сьпівала, „як малого сповивала, з малим розмовляла“.

Тут треба також глядїти головних причин повільного розвитку национально-культурного, а також і многих неудач рускої суспільности на тім поли. Виповнити сю неудачу, заінтересувати руску суспільність справами вихованя і осьвіти молодїжи, приспособити вихователїв і учителїв до сеї трудної а многоважної задачі, принялось руске товариство педаґоґічне.

Однак сю важну задачу зуміє товариство сповнити при відповідних материяльних засобах, без яких жива й успішна дїяльність зовсїм неможлива. Коли-ж товариство не має ніяких капіталів а єдиним жерелом доходів є лише дрібні вкладки членів, пренумерата видань товариства і соймова підмога, то потрібні значнійші засоби материяльнї зможе товариство придбати лише тим способом, коли не сотнї а тисячі осьвічених Русинів і Русинок прийдуть до сьвідомости патриотичного обовязку, зложити що-річно на жертвеннику национального вихованя й осьвіти рускої молодїжи дрібну лепту 50 кр.

Товариство педаґоґічне зазначує свою дїяльність передовсїм двома своїми часописями *Учитель* і *Дзвінок* та видаванєм книжочок для молодїжи. Обі ті часописи розвивають ся правильно, а коли мають які хиби, то лише для-того, що загал ще мало ними заінтересував ся. Без підмоги материяльної від суспільности рускої неможливий красший розвій сих видавництв. Видїл видав також карту України-Руси і друкує культурно-історичнї очерки старинної Грециї і Ориєнту. Для женщин у Львові уладжував відчити. Тепер по реформі на поли шкільництва в Галичинї велика задача жде й наше товариство, бо руска мова здобуває собі що раз ширше право. Ся задача ще поширшає, коли за півтора року будемо мати дві, а за 6 лїт три цїлї 8-клясові ґімназиї рускі, сильно фреквентовані, і коли за півтора року будемо мати 5 чотирокласових шкіл народних з рускою мовою викладовою (між ними одну женьску школу).“

Відтак мав голова товариства відчит про значінє слова у вихованю. Справоздань з дїяльности видїлу не відчитувано, бо були друковані в „Учителю“ і дискусиї над ними не було.

Найдовше радили збори над „Учителем“. В тій нарадї промавляли пп. Дм. Дмитерко, Вол. Шухевич, П. Кирчів, Чиж і Ол. Барвіньский. Загально нарікали всї на байдужність учителїв до сего важного видавництва. Инші народи дбають запопадливійше про своє шкільництво, як ми. Нарікання декотрих членів на центральний видїл руского товариства педаґ., то лише покривка, щоби самому не робити. Без помочи членів і найлучший видїл нїчого не вдіє. Кромі щирецкої філії, нїхто не бере участи в редакциї „Учителя“. Тому редактор проф. Шухевич взивав всїх учителїв подавати до своєї рускої ґазети звістки про конференциї, відчити, житє учителїв і т. п. П. Кирчів жадав, щоби в „Учителю“ увзгляднювано більше справи учителїв народних шкіл, та щоби его видавано частїйше. П. Дмитерко замітив, що редакция „Учителя“ може й лучша, як иншого подібного видавництва в краю. Всї ті замітки розважить новий видїл.

В справі „Дзвінка“, против котрого не було на зборах закидів, радив о. Зубрицкий, щоби „Просьвіта“ поручила его своїм читальням і членам а консисторния сьвященикам. Нарікано також на байдужність Русинів до сего видавництва. (Цікаво, чи такі нарікання не суть у нас горохом, киданим об стіну?)

З важнійших внесень, котрими видїл обіцяв заняти ся, було внесенє п. Кирчова, щоби видїл зложив комітет для уладжування відчитів по селах і однання членів; відтак внесенє п. Петришина що-до засновування кружків і філій.

Посла О. Барвіньского вибрано одноголосно головою, хоч він просив, щоби збори звільнили єго від проводу в товаристві. На збори прийшли дві привітнї телеґрами: від Рускої Бесїди в Станїславові і від учителя п. Посацкого з Мислова.

Перегляд політичний.

На послїдній радї мінїстрів обговорювано справи парляментарнї. Після Presse займе ся Рада державна в першім рядї буджетом і новим законом карним. Остаточної проґрами робіт ще не установлено.

З Праги доносять, що оногди експльодувала там петарда підложена перед головною сторожею полициї. Вчера знов кинено петарду в ночи мабуть з даху на улицю Вефтлеємску.

З Шабця в Сербії доносять, що тамошні радикали закупили всї револьвери і другу зброю, яка лиш була в містї. Загально припускають, що там готова вибухнути якась ворохобня. З Білграду доносять знов, що король Милян постановив в наслїдок напору Росиї як найскорше виїхати з Білграду.

Новинки.

Львів дня 5 лютого.

— **Як собі люди радять?** Село Красів у щирецкім повітї дуже бідне, отже не диво, що її церков убога. Але декотрі громадяне таки радї були прикрасити свою церковцю і справити до неї деякі потреби. Як-жеж они собі порадили, щоби від бідної громади нїчого не жадати? Ото братчики під проводом о. Евґ. Шухевича заложили у себе крамницю і постановили ужити чистий зиск з неї на згадану цїль. Дяк тамошний Петро Самбірский став за безплатного крамаря, а єму в тім

обійшов по за хату, нїби то, що то він случайно звідкись надійшов, і прийшов як раз на то, коли повіз заїзджав перед двір. Дїк скочив з кізла й отворив дверцї від повоза: — Де Сара? — відозвала ся панї Еліот з повоза. Гельмштедт духом прискочив до повоза і подав пани руку. Чи вже нема тут нїкого більше? — спитала она, але підняла ся і дала собі помогти вилїзти з повоза. Олена злазила за нею, а Гельмштедт ненадумуючись взяв єї за руку. Возьміть і держіть добре! — сказав він живо, она почервонїла ся цїла, але відтак вискочила легенько з повоза. — Чи нема нїкого з челяди, хто би здоймив наші річи? — спитала панї дому, ідучи гнївливо на підсїнє. — Та бо то послїдний вечер, прошу панї! — відозвав ся Дїк усьміхаючись — ми вже самі позносимо річи. — Гельмштедт здоймив вже був якийсь легкий пакунок з повоза, котрий Олена взяла від него, а коли він за другим разом добував набиту, подорожну торбу, що лежала під сидженєм і оглянув ся, побачив неспокійний погляд дївчини, що як-раз ховала до кишенї лише-що одержаний папір. Она нахилила ся коло Гельмштедта до повоза, нїби то заглядаючи, чи ще щось там не лишило ся, і шепнула до него неспокійно: „Прийдїть пізно в ночи, коли вже всї будуть спати, під моє вікно, друге на ліво від задного входу, більше не можу тепер нїчого сказати!“ — Сказавши то обернула ся она й пішла за своєю матерю. Тепер вийшов з хати Еліот, по котрім видко було, що спав, повитав приїхавших і зайшов з ними до сїний. Дїк зносив пакунки і нарікав на „чорну, лїниву голоту, що не хоче нїчого робити, лиш все на него спихає“, а Гельмштедт остав ся знову сам один. Він кинув оком на небо, що засувало ся чим раз темнійшими хмарами і похиливши голову але з лицем, на котрім слїдно було єго внутрішнє вдоволенє вернув до своєї компати.

В дві годинї опісля стояв коло коршми над рікою привязаний кінь, цїлий в пінї, та лиш від часу до часу підніс голову в гору та форкав. В однїй із позадних хатчин сидїв Бакер на стільци й обтирав собі піт з лиця. Коло него за столом сидїв Зайферт підпершись рукою. — Отже точно о одинайцятій годинї будьте на місци! — відозвав ся Бакер, говорячи осторожно стиха та паложив собі капелюх на голову, — коли ставитесь точно, то мусить удати ся, ніч буде темна, хоч очи виколи. Капітан знає вже о всїм і буде ждати з лодкою від другої години аж до часу, коли буде зоріти. Менї видить ся, що по відшибненю видатків заробимо на тім інтересї яких чотири тисячі долярів, отже, бійтесь Бога, не спізнїть ся. Покажіть, що умієте. Коли-б нас що розлучило, то маєте на всякий случай інструкциї. Скоро допливете до Саванни в Тенесі[1]), вийдїть з лодки і наймїть для себе і для чорних почтовий віз та їдьте навпростець до Мемфіс. То й найбезпечнійша дорога, щоби вас не здогонили, бо за вами будуть певно гнати в ту сторону, як до Ілїнойс. В Мемфіс вже знаєте, до кого зайти, щоби дїло чимскорше залагодити, а де відтак зійдемо ся, також вже знаєте. Коли-ж би вас зібрала охота втечи з припадаючою на мене пайкою зарібку, то знаєте, що половина цїлої суми буде виставлена квітами, котрих не можна перенести на когось другого, лиш один з нас мусить сам предложити їх в Ню-Йорку, отже я би вас там знайшов, а так само ви й що до меме забезпечені на случай якої потреби.

Зайферт потакнув. — Ви, видко, досить скоро постановили взяти ся до дїла — сказав він нїби дрібку глумливо — скорше, як того можна було сподївати ся по ваших дотеперішних успіхах.

— А може вам то що вадить?

— Зовсїм нї, лиш то для мене несподїванка.

— Ну, видите, — сказав на то Бакер встаючи поволи — може я й за скоро взяв ся до дїла; але по Новім роцї, коли муринів знов дуже пильнують, було би ще вдвоє труднійше довести дїло до кінця. Мої другі успіхи стоять все ще так само добре, як стояли, але менї від кількох днів якось так здає ся, як коли-б чорт засіяв кукіль в мою пшеницю; не чую якось доброго ґрунту під собою і не знаю, чи при найблизшім сьмілім кроцї стану на твердий ґрунт, чи залїзу в таке багно, з котрого не видобуду ся. Вчера зрана мав я пригоду, в котрій стратив свій револьвер — менї здає ся, що то злий знак — але кажіть на то, що хочете, лиш ставте ся точно на місци; я за той час розгляну ся, що ще дасть ся видобути з одного давнійшого інтересу. — Good bey! — По сїм пустив ся він на двір через „торговлю“,

[1]) Удїльна держава в Сполучених Державах північної Америки.

помагають братчики Мих. Мовний і Лесь Вовк. Заходами їх розвиває ся та заледви перед місяцем заложена крамниця так гарно, що не лише самі Красівці, зрозумівши добре користь, яка для їх церкви з сего плине, але й мешканці сусідних сел замість у місто, спішать до Красівскої крамниці.

— **Зелізниця до Косова.** Кільканацять горожан з околиць Косова має вислати до Сойму петицию о будову зелізниці з Коломиї на Пістинь, Косів, Кути до Бергомету. Тую петицию має вручити осібна депутация Маршалкови краєвому.

— **З Фиткова** в надвірнянськім повіті пишуть нам: Від 15 літ був у нас дяк Єр. Ящурницкий, котрого всї в селї і в околици поважали за его прихильність до людий. Був він радним громадским, предсїдателем шкільним і членом читальнї, а давнїйше дяко-учителем. Жив чесно і мирно зі всїми. І не знати, що ему стало ся, що він дня 28 м. м. на дзвіннице позбавив себе житя, лишивши вдову і троє дїтий сиротами. Громада дуже жалує за покійником.

— **Упав з третого поверха.** Тому тиждень стала ся у кравця Лянґбанка в Перемишли така пригода: Єго термінатор провинив ся в чімсь і вибіг з варстату на стрих з обави, щоби его не били. За ним побіг челядник. Коли его термінатор побачив, вилїз через віконце в дасї на дах, ту нараз стратив рівновагу і з третого поверха впав на землю. Чашка ему пукла, щока і кілька ребер поломали ся і він лежав майже без духа. Але мимо лїкарі кажуть, що як він собі чого в середині не обірвав, то готов жити.

— **Пригода на балю.** В Брукселї був дня 3 с. м. двірский баль з нагоди заручин княжни Йосифи з князем Каролем Гогенцолерном. На тім балю був і генерал Ізеґем. Треба було нещастя, що в таку веселу хвилю прийшла смерть по того ґенерала. Він упав неживий на балю від удару серця. Сейчас всї покинули баль і пішли до дому.

— **Дурисьвіт.** У Відни увязнено властителя великої каменицї Яцента Барановского. До Віднї приїхав він без гроша при душі, а по короткім часї купив ту каменицю і жив дуже виставно; купив, розуміє ся, не за свої гроші, тільки за позичені, бо він був майстром в робленю довгів. Не дбав, кілько позичає, чи мало, чи богато, тілько брав, що міг — видурити, бо довгів з засади не віддавав. До вязниці дістав ся через якогось Шнарґольца. Шнарґольц мав заґіпотековану суму 20.000 зр. на домі Гехеґера. Коли Гохеґер за якусь провину попав у вязницю, Шнарґольц дістав дозвіл зліцитувати его каменицю. Але заким прийшло до лїцитациї, каменицю „купив“ Барановский і внїс против лїцитациї рекурс, котрий увзглядненo. Сейчас повідбирав Барановский чинші від льокаторів і жив собі весело і спокійно. Але Шнарґольц постарав ся знов о дозвіл на лїцитацию. Вже прийшла комісия на місце, коли нараз явив ся новий властитель сеї каменицї і спротивив ся лїцитациї. Показало ся, що Барановский сродав дім, не чекаючи на лїцитацию. То повторило ся чотири рази, так що вкінци ріжні належитости державні (як за переносини і т. п.) дійшли до суми 10.000 зр. — і обманця увязнено. Коли о тім дізнали ся вірителї Барановского, хмарою злетїли ся до суду і кождий зажадав звороту своїх гроший, що позичив обманцеви. Але голий розбою тепер не боїть ся, а даремну хату і харч буде так чи сяк мати... Варто ще знати, що Барановский має лише 26 лїт.

— **Вчинок божевільного.** У Мадридї збожеволїв воротар міністерства Кампос, що терпів на падачку. Одного дня наладував він дубельтівку і заповів жінцї, що вбе першого лучшого прохожого. Жінка утекла і дала знати поліциї. Десять поліцаїв прибігло, щоби божевільного взяти в руки. Але він стояв зі стрільбою в руках і не дав нікому до себе приступити. Коли его жінка відважила ся вступити на сходи, муж забив єї на місци. На крик і вистріл вибіг президент суду Діяз, що звичайно втихомирював нещасного воротаря. Сим разом то ему не вдало ся, бо Камнос убив его також, стрілявши ему набоєм шротовим в лице. Аж тоді прискочив один поліцай і ударив божевільного так сильно межи очи, що заголомшив его а потім звязав.

— **Про виправу Нансена** доносять з Норвеґії, що чотири першорядні американьскі часописи задумують вислати експедицию, щоби глядати Нансена. Они хотять пароходом їхати до островів Франц Йосифа, а звідси так далеко, як можна доїхати кораблем. Єсли в дорозї наткнуть ся на лїд, то поїдуть дальше саньми і псами. Експедиция має з собою забрати хату для можливого перезимованя, і 40 псів. Скоро найде Нансена, має вернути назад.

Штука, наука і лїтература.

— **Виїмки з народної лїтератури українсько-рускої XIX віку.** Для висших кляс середних шкіл уложив *Олександер Барвіньский*. Часть II. Друге видане доповнене і перероблене. Цїна 1 р. 50 кр. або 3 корони. У Львові 1893. Накладом фонду краєвого. З друкарнї наукового товариства імени Шевченка (Сторін XLII+379 вісїмки). — Книжка містить на переді студию „Огляд народної лїтератури українсько-рускої (від 1798 р. на Українї, 1837 р. в Галичинї)“, а відтак житеписи і виїмки з писань: Івана Котляревского, Петра Артемовского Гулака, Григория Квітки (Основяненка), Евгенія Гребінки, Маркіяна Шашкевича, Миколая Устияновича, Івана Вагилевича, Якова Головацкого, Антона Могильницкого, Миколая Костомарова, Амвросия Метлиньского і Тараса Шевченка. Видане представляє ся гарно: черенки ладні, папір велїновий, книжка оправлена в полотно з витисками.

— **Ботаніка шкільна на кляси низші** *д-ра Осипа Ростафиньского.* На язик руский переложив *Іван Верхратский.* Цїна примірника оправленого в полотно 70 кр., або 1 кор. 40 г. У Львові 1894. З печатнї Наукового Товариства ім. Шевченка.“ (Сторін 75 вісїмки). Се видане Ботаніки заспокоює пекучу потребу, бо давнїйше виданий учебник уже вичерпаний. Термінольоґія і номенклятура оперті на людовім грунтї. Перекладчик уже 30 лїт збирає терміни народні. Книжку можна дістати в книгарни Ставропіґійскій або поки-що у перекладника: Івана Верхратского, проф. рускої ґімназиї у Львові. (При замовленю 10 примірників пересилка безплатна).

Господарство промисл і торговля

Львів 3 лютого: пшениця 6·40 до 7·40; жито 5·25 до 5·90; ячмінь броварний 6·— до 6·50; ячмінь пашний 4·75 до 5·25; овес 5·50 до 6·20; ріпак 11·25 до 12·—; горох 6·— до 13·—; вика 6·— до 7·25; насїнє льнянне —·— до —·—; сїмя —·— до —·—; біб —·— до —·—; бобик 5·— до 5·60; гречка 7·— до 7·75; конюшина червона 65·— до 80·—; біла 60·— до 80·—; шведска 65·— до 78·—; кмен —·— до —·—; аниж —·— до —·—; кукурудза стара 6·— до 6·20; нова —·— до —·—; хміль —·— до —·—; спіритус —·— до —·—

ТЕЛЕҐРАМИ.

Відень 5 лютого. Є. Вел. Цїсар виїхав вчера з Будапешту до Пресбурґа, дв Єго людність повитала ентузиястично. Монарх відвідав Найдост. Архікнязїв Йосифа Августа і Фридриха, а вечером повернув до Віднї.

Париж 5 лютого. Анархіста Вейлянта страчено нинї рано.

Рух поїздів зелїзничих

важний від 1 червня 1893, після львівск. год.

Відходять до

	Поспішний		Особовий			
Кракова	3 01	10 41	5·26	11·11	7·36	—
Підволичиск	6 44	3 20	10 16	11 11	—	—
Підвол. Підзам.	6 54	3·32	10·40	11·33	—	—
Черновець	6 36	—	10·36	3·31	10·56	—
Стрия	—	—	10·26	7 21	3 41	8 01
Белзця	—	—	9 56	7·21	—	—

Приходять з

Кракова	3 08	6·01	6·36	9·41	9·35	—
Підволочиск	2 48	10 02	6 21	9·46	—	—
Підвол. Підзам.	2 34	9·46	9·21	5·55	—	—
Черновець	10 10	—	7 11	7.59	12·51	—
Стрия	—	—	1·08	9·06	9·52	2·38
Белзця	—	—	8 16	5·26	—	—

Числа підчеркнені, означають пору нічну від 6 год. вечером до 5 год. 59 мін. рано.

В інформацийнім бюрі ц. к. австр. зелїзниць державних у Львові ул. Третого Мая ч. 3. (Готель Імперіяль) продає ся білети полосові і окружні, пляни їзди і тариф у форматї кишеневім і дає ся інформациї в справах тарифових і перевозових. У тім бюрі, а також у такім самім бюрі у Відни (I. Johannengasse 29) уділяє ся устних або письменних пояснень в справах служби на ц. к. австр. зелїзницях державних. О скілько підручники зізваляють, можна також засягнути інформаций що до решти австро-угорских і заграничних зелїзниць.

За редакцию відповідає **Адам Креховецкий.**

що була спереду — а там в кутику сидів похатник Ицко коло своєї скринки та очевидно відпочивав, намучившись в дорозї. Бакер виходячи дивив ся просто в двері, мов би не сьмів глянути ему в очи, сів на коня і пігнав бистрим клусом.

Може була вже десята година, коли він серед чорної пітьми звернув вільним кроком з гостинця на дорогу до Мортонового двора. Поводив конем серед темноти осторожно, аж перед ним показала ся біла маса двора. Приставув край огорожи, привязав до неї коня за поводи, і осторожно, щоби не робити шуму, пустив ся до двора. Вікна були позамикані і не видко було нїгде сьвітла. Бакер потиснув за клямку від дверий до сїний і они отворили ся; він замкнув їх за собою та війшов так само осторожно до компанти, в котрій побачив сьвітло. На однім столику з боку горіла одна-однїська сьвічка та осьвічала лиш слабо простору комнату; показало ся, що там, в самім найтемнїйшім кутику сидїла згорблена на кріслї якась женщина. — Чи ми самі, Лесе? — спитав він стиха. Дївчина кинула ся, як коли-б аж тепер побачила, що то він увійшов, а відтак знов похилила ся. — Всї вже сплять і маю спокій! — відповіла она одностайним голосом.

Бакер глянув на ню уважно. — Дякую вам, за вашу ласку, що позволили менї поговорити з собою — сказав він відтак. — Незадовго будете й ви мати спокій, бодай я вам дам спокій. Думаю завтра від'їзджати; маю тут в кишени ваші листи, і віддам їх вам, скоро менї поможете виїхати звідси. Менї, Лесе, не пощастило ся при картах і я не можу рушити ся без гроший — вистарайтесь менї пастілько, кілько конче потреба, щоби я міг рушити ся, а я віддам всї ваші листи та зречу ся з ними й всякої власти над вами!

Коли він так говорив, дївчина поволи випростувала ся, а єї блїде лице виглядало при слабім осьвітленю, як смерть. — Розірвіть мене, чоловіче, на кусні, — сказала она, — я на то пристану, коли тим закрию мою ганьбу, — але не жадайте від мене гроший, ви вже видушили мене як ту губку, котра пустила з себе послїдну каплю і ще хиба лиш може розірвати ся у ваших руках.

— Таки направду не маєте в сїй хвили гроший — сказав на то Бакер холодно, приступаючи до неї близше — прецї маєте якісь дорогоцїнні окраси. Розважте, що ми видимо ся нинї впослїдне з собою, коли хочете мене якось заспокоїти. Я не стану вам вичисляти того всего, що ви маєте з власного богатства дорогоцїнними річами.

— То вже все давно пішло, все попродане, лиш щоби вас заспокоїти, та купити собі короткий спокій — я вже кілька місяців не виходила з дому, щоби лиш не показало ся, що вже послїдне щезло.

(Дальше буде).

ІНСЕРАТИ.

З друкарнї В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.

№. 18. ВѢНА, 15 СЕНТЯБРЯ 1894. ГОДЪ I.

ПОЛИТИЧЕСКАЯ ХРОНИКА

(выходитъ 1 и 15 числа каждаго мѣсяца).

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА, съ доставкой и пересылкой:

	на годъ:	на полгода:	на три мѣсяца:
Въ Австро-Венгріи . . .	10 гульд.	5 гульд.	3 гульд.
Въ Германію	20 мар.	10 мар.	5 мар.
Въ Россію	10 р.	5 р.	3 р.
Въ прочія государства .	25 фр.	15 фр.	10 фр.

ЗА НАПЕЧАТАНІЕ ОБЪЯВЛЕНІЙ уплачивается по соглашенію съ редакціею.

ПОДПИСКА и ОБЪЯВЛЕНІЯ принимаются: въ ВѢНѢ (Австрія), въ конторѣ редакціи, I. Wollzeile No. 40.

Вѣна, 15 Сентября.

Швеція и Норвегія давно уже устранились отъ европейскихъ международныхъ бурь. Цивилизованныя державы съ незапамятныхъ временъ относятся вполнѣ сочувственно къ этимъ двумъ культурнымъ королевствамъ, внутреннее спокойствіе и политическое согласіе которыхъ не перестаетъ волновать одну лишь Россію, всѣ усилія которой всегда направлены были къ расторженію шведско-норвежкаго союза. Но интриги русскихъ агентовъ оставались безуспѣшными до тѣхъ поръ, пока въ Норвегіи не усилилась радикальная партія, превращенная, при помощи царскихъ рублишекъ, въ руссофильскую; ей на помощь явилась и консервативная партія, въ средѣ которой давно уже начала высказываться искусственная оппозія противъ мнимой „гегемоніи“ Швеціи. Консервативная партія въ Норвегіи направила теперь свои удары на дипломатическое вѣдомство, радикальная — на консульскія учрежденія. Консерваторы потребовали отъ короля, чтобы министръ иностранныхъ дѣлъ, общій для Швеціи и Норвегіи, избирался отнынѣ по очереди изъ шведовъ и норвежцевъ. Затѣмъ норвежскіе консерваторы требуютъ, чтобы такая-же система примѣнялась вообще къ назначенію дипломатическихъ агентовъ и чтобы стортингу дано было право ближайшаго контроля за внѣшней политикой Швеціи и Норвегіи. Эти требованія въ норвежской консервативной печати мотивируются жалкимъ софизмомъ, по которому шведское правительство, повидимому, готово, при извѣстныхъ условіяхъ, принять участіе въ политическихъ комбинаціяхъ европейскихъ центральныхъ державъ, что отнюдь не входитъ въ планы и соображенія Россіи, поддерживающей эту жалкую прессу. Радикальная-же партія пошла еще дальше въ своихъ требованіяхъ. Радикалы находятъ, что интересы Швеціи и Норвегіи настолько противоположны, въ особенности въ вопросахъ внѣшней торговли, что каждой изъ этихъ странъ лучше было-бы имѣть своего особаго министра иностранныхъ дѣлъ, чтобы въ назначеніяхъ на консульскія должности принимались во вниманіе торговые интересы Норвегіи. Принесутъ-ли норвежскіе сепаратисты своей родинѣ какую-нибудь пользу — судить не трудно, если только принять во вниманіе, что Россія всегда старалась создавать между своими сосѣдями кровавыя распри, благодаря которымъ ей и удалось такъ вѣроломно раздавить Польшу и Украйну, изъ коихъ каждая, въ отдѣльности, была далеко обширнѣе и могущественнѣе теперешняго Шведско-Норвежскаго союза.

Карлистское движеніе въ Испаніи за послѣднее время опять начинаетъ разростаться, благодаря тайному путешествію по Испаніи старшаго сына Донъ-Карлоса, Донъ-Жэма. Испанское правительство знало объ этомъ путешествіи инкогнито, но воображало, что оно предпринято было ради удовольствія. Между тѣмъ, впослѣдствіи оказалось, что молодой путешественникъ повидался съ главными вожаками карлистскаго движенія и что результаты этихъ свиданій не замедлили выразиться въ сильной агитаціи карлистовъ. Эта агитація вызвана предстоящими выборами въ провинціалвныя ютны, и карлисты надѣются провести многихъ своихъ кандидатовъ. На сторонѣ Донъ-Карлоса двѣ силы — необразованное и фанатическое духовенство и приверженцы мѣстныхъ fueros, т. е. историческихъ привилегій, какими пользовались провинціи Бискайя, Наварра, Каталонія и т. д. Если, однако, принять во вниманіе ненависть къ этому смѣшному „претенденту“ всего остальнаго населенія Испаніи и популярность, которой пользуется въ странѣ, королева-регентша, то и результатъ этаго движенія весьма легко предвидѣть.

Въ Германіи недавно вышла сенсаціонная брошюра, написанная въ самомъ реакціонномъ духѣ и озаглавленная «На краю пропасти.» Кромѣ разныхъ реакціонныхъ мѣръ, рекомендуемыхъ въ ней правительству, авторъ брошюры особенно настаиваетъ на томъ, что все зло въ Германіи проистекаетъ отъ введенія всеобщаго избирательнаго права. Сначала газеты отнеслись съ насмѣшкой къ этой брошюрѣ, но насмѣшливое настроеніе смѣнилось безпокойствомъ, когда подобныя-же тенденціи появились на страницахъ газетъ «Kölnische Zeitung» и «Norddeutsche Allgemeine». Повидимому, «новый курсъ», испробовавъ мѣры гуманности, хочетъ произвести опытъ съ мѣрами другаго рода. . . Если слова названныхъ газетъ не праздная выдумка, то можно ожидать въ Германіи интересныхъ событій, въ чемъ, однако-же, въ компетентныхъ политическихъ сферахъ — абсолютно сомнѣваются.

ВНУТРЕННІЯ ИЗВѢСТІЯ.

Цислейтанія.

Императоръ Францъ-Іосифъ, отмѣнивъ, вслѣдствіе холеры, маневры въ Галиціи, прибылъ однако-же въ Лембергъ для обозрѣнія областной выставки. Изъ всѣхъ представившихся ему депутацій, императоръ особенно отличилъ представителей общества имени Шевченки. На привѣтственную рѣчь депутата г. Вахнянина, въ которой ораторъ упомянулъ о необходимости устройства украинской академіи наукъ для дальнѣйшаго развитія народнаго образованія русиновъ, императоръ съ

явнымъ удовольствіемъ выразилъ свое полнѣйшее согласіе, прибавивъ, въ заключеніе: „Ja, ja, sie wollen sich entwickeln."

Конгрессъ „сибиряковъ", не смотря на всѣ затрудненія со стороны дирекціи выставки, все-таки состоится. Завтра (16 Сентября) прибудутъ въ Лембергъ всѣ поляки, томившіеся въ Сибири за національную идею. Послѣ мессы по умершимъ и убитымъ въ Сибири полякамъ, послѣдуетъ цѣлый рядъ различныхъ увеселеній и банкетовъ, на которыхъ, разумѣется, не позабудутъ и представителей прочихъ славянскихъ народовъ, вздыхающихъ подъ кнутомъ сибирскаго царя.

Транслейтанія.

На международномъ конгрессѣ гигіены и демографіи въ Буда-Пестѣ, прочтена была записка, касающаяся Босніи и Герцеговины. Въ этой запискѣ указано на то, что въ настоящее время можно уже надѣяться на значительное улучшеніе санитарныхъ условій и здоровья женской части магометанскаго населенія, такъ какъ число женщинъ-врачей въ Босніи и Герцеговинѣ значительно увеличилось. Магометанскія женщины, по религіознымъ причинамъ, питаютъ непреодолимое отвращеніе къ леченію у мужчинъ-врачей. Печальныя послѣдствія такого отвращенія сказываются въ томъ, что женщины запускаютъ болѣзни или-же лечатся только исключительно у знахарокъ, невѣжественныхъ и суевѣрныхъ. Понятно, что при такихъ условіяхъ процентъ смертности долженъ быть очень великъ. Боснійская администрія, желая измѣнить эти условія, пригласила женщинъ-врачей. Въ настоящее время двое женщимъ-врачей занимаются частною практикою въ этихъ провинціяхъ. Въ теченіи прошлаго года одна изъ этихъ женщинъ-врачей оказала врачебное пособіе 520 женщинамъ и 30 больнымъ мужчинамъ.

ИНОСТРАННЫЯ ИЗВѢСТІЯ.

Въ **Болгаріи** происходятъ явленія во-очію доказывающія, что въ странѣ этой господствуетъ полнѣйшая анархія, созданная самимъ правительствомъ. Чтобы какъ-нибудь удержаться на своихъ шаткихъ мѣстахъ и не потерять получаемаго жалованья, теперешніе министры, презираемые въ странѣ и осмѣянные въ Европѣ, вооружили наемную банду, которая, устраивая имъ ежедневныя серенады, неистовствуетъ по улицамъ столицы и самымъ варварскимъ образомъ преслѣдуетъ бывшаго министра-президента Стамбулова и его приверженцевъ. Нѣсколько дней тому назадъ г. Стамбуловъ вызванъ былъ къ судебному слѣдователю, по обвиненію въ какомъ-то оскорбленіи „верховной власти". Выйдя отъ слѣдователя, Стамбуловъ вмѣстѣ съ адвокатомъ окруженъ былъ разсвирѣпѣвшей правительственной шайкой, начавшей бомбардировать фіакръ бревнами и камнями. Одинъ изъ этихъ наемниковъ бросился даже въ экипажъ и нанесъ беззащитному сѣдоку нѣсколько палочныхъ ударовъ. Чтобы совершить надъ Стамбуловымъ какое-нибудь судебное насиліе, правительство рѣшило — насильственно распустить теперешнее національное собраніе, избравъ совершенно новое, руссофильское, въ пользу котораго административныя власти начали уже дѣйствовать палками и арестами, а русскіе агенты — водкой и рублями.

Отъ всей этой болгарской передряги, несомнѣнно, выиграетъ одна лишь Россія. Царское правительство рѣшило — „очистивъ" Болгарію отъ принца Кобургскаго, назначить, до избранія „законнаго" князя, „законное" регентство, въ составъ котораго имѣютъ войти Цанковъ, Каравеловъ и Начевичъ. Первые два тріумвира, какъ извѣстно, принадлежатъ къ самымъ открытымъ приверженцамъ „бѣлаго" царя, послѣдній-же демонстративно разыгрываетъ роль „противника" московской гегемоніи.

Сербскій король выразилъ желаніе сдѣлать визитъ германскому императору. Въ политическихъ кружкахъ германской столицы единогласно утверждаютъ, что желаніе это произвело въ Берлинѣ самое пріятное впечатлѣніе: молодой король, прибытіе котораго имѣетъ послѣдовать весьма скоро, встрѣченъ будетъ въ Германіи весьма торжественно, со всѣми ему подобающими почестями.

Новые аресты, произведенные въ Бѣлградѣ, объясняются тайными сношеніями арестованныхъ лицъ съ анти-династическими агитаторами. Въ этой вѣроломной агитаціи болѣе всѣхъ замѣшаны вожаки радикаловъ. Эта разрушительная партія нанесла себѣ такой сильный компрометирующій ударъ, что о дальнѣйшемъ ея существованіи не можетъ быть и рѣчи. Что касается вопроса о конституціи, то, по-видимому, сербскій народъ вполнѣ безропотно довольствуется и конституціей, находящейся теперь въ силѣ и нуждающейся лишь въ нѣкоторыхъ незначительныхъ измѣненіяхъ.

Россійскіе «подданные» переживаютъ теперь странныя времена. Царскіе сыщики рыскаютъ по всему государству, захватывая „подозрительныхъ", растоптывая интеллигенцію, уничтожая безчисленныя семейства. Все, что только можетъ бѣжать изъ родины, — удираетъ не только въ цивилизованныя страны, но даже въ Азію и Африку. Проѣзжающіе теперь чрезъ Австро-Венгрію россійскіе эмигранты разсказываютъ о подвигахъ царскихъ тѣлохранителей раздирающія душу исторіи: аресты, пытки, ссылки и всякаго рода варварскія жестокости все болѣе и болѣе усиливаются въ несчастной Россіи, отданной самодержавнымъ царемъ на произволъ грабительскаго чиновничества.

О политическихъ арестахъ, произведенныхъ въ Россіи въ продолженіи текущаго лѣта, редакція Фонда Вольной Русской Прессы въ Лондонѣ собрала самыя достовѣрныя свѣдѣнія, по которымъ оказывается, что въ числѣ арестованныхъ значительная группа лицъ принадлежитъ къ высшему классу столичнаго общества. Въ числѣ 132 человѣкъ, арестованныхъ въ одномъ Петербургѣ, находятся, между прочимъ: завѣдующій земскимъ статистическимъ бюро — Чермакъ, его помощникъ Александровъ — съ женой, молодой ученый — П. Струве, кандидаты правъ — Орловъ и Егоровъ, преподаватель естественной исторіи — Соглашенскій, докторъ Сущинскій, докторъ Звягіевъ, гг. Миклашевскій, Федуловъ и Струве, фешенебельная модистка г-жа Кайнарджицкая, нѣсколько ея швей, студенты — Завріевъ, Скабичевскій, Генкенъ, Келлеръ и около 40 неизвѣстныхъ еще слушателей университета и другихъ высшихъ учебныхъ заведеній. Захвачено также нѣсколько артиллерійскихъ офицеровъ, изъ коихъ одинъ былъ арестованъ въ *Сестрорѣцкомъ* оружейномъ заводѣ, причемъ, во время обыска, полиція, по невѣжеству, уничтожила химическихъ матеріаловъ на нѣсколько сотъ рублей, но ничего компрометирующаго не нашла. Что-же касается Москвы, гдѣ захвачено около 100 человѣкъ, то аресты тамъ идутъ еще и теперь двумя от-

дѣльными полосами: по такъ-называемому «дѣлу 31-го», начавшемуся еще года два тому назадъ, затѣмъ пріостановленному и нынѣ снова возобновленному (по этому поводу арестуются преимущественно инженеры) и независимо отъ него, по-видимому, по ложному доносу. Къ послѣдней категоріи относятся аресты студентовъ: Черновыхъ, Жбанова, трехъ дѣвушекъ Лебедевыхъ и извѣстнаго журналиста и переводчика Петра Ѳедоровича Николаева (бывшаго политическаго каторжника по Ишутинскому дѣлу, человѣка уже пожилаго и съ разбитымъ здоровьемъ); къ нему для обыска явилось человѣкъ 30, разсчитывая найти нѣчто важное и ожидая сопротивленія, но ни того, ни другаго не оказалось. Въ Орлѣ взяты и отправлены въ заключеніе подъ конвоемъ жандармовъ — служившій на желѣзной дорогѣ, бывшій политическій ссыльный, М. А. Натансонъ — съ женой (Варвара Александрова — процесса 50-ти), главный инженеръ орловско-грязской желѣзной дороги — Королевъ, податной инспекторъ Вальтеръ, адвокатъ Побѣдоносцевъ, гг. Гедеоновскій, Львовъ, Вульфъ, Тютеревъ, Сазоновъ и четыре чиновника Государственнаго Контроля. Въ Баку арестованъ православный священникъ Соколовскій, а другой попъ взятъ въ Саратовѣ. Въ Новгородѣ схваченъ молодой Тютчевъ (сынъ сенатора и внукъ поэта), а въ Крыму арестованъ студентъ Алексѣевскій. Имена-же лицъ, арестованныхъ въ Тулѣ, Одессѣ, Кіевѣ и другихъ городахъ, — остаются, къ сожалѣнію, пока неизвѣстными.

На дняхъ разжалованъ и присужденъ къ 15-ти лѣтней каторжной работѣ штабсъ-капитанъ 92-го пѣхотнаго полка — Зайцевъ, принадлежавшій, по-выраженію военнаго суда, „къ нигилистамъ"; онъ отправленъ въ Сибирь вмѣстѣ съ „дополнительной" партіей поляковъ, принимавшихъ, будто-бы, участіе въ такъ-называемой „Килинской демонстраціи", устроенной въ Варшавѣ 17 Апрѣля. Противъ самодержавнаго деспотизма начинаютъ теперь выступать не только интеллигентные классы учебнаго, гражданскаго и военнаго вѣдомствъ, но и царскіе казаки (какъ обнаружилъ недавній бунтъ, вспыхнувшій въ *Терской* области), и (какъ показала рѣзня, происшедшая 26 Августа у Святогорскаго монастыря) — простое крестьянство. Всѣ эти опасности вынудили наконецъ самодержца всероссійскаго бѣжать въ *Бѣловежскую пущу*, служащую, какъ извѣстно, самымъ вѣрнымъ убѣжищемъ отъ всякихъ преслѣдованій.

РАЗНЫЯ ИЗВѢСТІЯ.

Аграрная полемика между русскими министрами.

(Продолженіе.)*

На новыхъ мѣстахъ переселенцевъ можно будетъ селить небольшими хуторами. Это дастъ возможность ввести тамъ сразу подворное владѣніе, которое легко будетъ пріурочить каждому домохозяину отдѣльно, избѣгая тѣмъ самымъ черезполосность, а при установленіи недѣлимости участковъ, и ихъ дробленіе. Такимъ образомъ будетъ готовый опытъ для преобразованія землевладѣнія въ тѣхъ губерніяхъ, когда дойтетъ до нихъ чередь.

Какъ я понимаю дѣло, общинное землевладѣніе и круговая порука постепенно, начиная съ тѣхъ мѣстностей, гдѣ они болѣе всего стѣснительны и вредны, должны быть упразднены. Это есть главная цѣль, къ которой надо идти и идти безотлагательно. Я настолько ясно вижу необходимость въ безотлагательныхъ мѣропріятіяхъ въ этомъ направленіи, что, далеко не раздѣляя мнѣнія, что все зло общиннаго землевладѣнія заключается въ земельныхъ передѣлахъ и видя въ передѣлахъ только одно изъ необходимыхъ и неизбѣжныхъ проявленій зла, тѣмъ не менѣе готовъ согласиться на ограниченіе ихъ 12-тилѣтнымъ срокомъ. Въ моихъ понятіяхъ эта мѣра неминуемо вызоветъ дальнѣйшія мѣропріятія, которыя, я увѣренъ, если и отойдутъ отъ того пути, который я намѣчаю, то не надолго и не на много. Въ этомъ смыслѣ для начала дѣлать лучше это, чѣмъ откладывать рѣшеніе на неопредѣленное время. Я ограничиваюсь краткимъ перечнемъ тѣхъ мѣръ, которыя я считаю нужными и возможными для устраненія неурядицы крестьянскаго землевладѣнія и не вдаюсь въ детали въ той надеждѣ, что своевременно буду имѣть возможность высказаться, если Министерство Внутреннихъ Дѣлъ придетъ къ убѣжденію, что всѣ усилія его должны быть направлены къ постепенному уничтоженію не общины, а общиннаго землевладѣнія и, дѣйствуя въ этомъ направленіи, будетъ разрабатывать проектъ для того, чтобы провести это убѣжденіе въ жизнь.

II.

Возраженіе Министра Внутреннихъ Дѣлъ, И. Н. Дурново, по поводу контръ-проэкта Воронцова-Дашкова, гласитъ: Въ отзывѣ своемъ, Графъ Воронцовъ-Дашковъ исходитъ изъ высказанной имъ уже раньше (по поводу проекта правилъ о неотчуждаемости крестьянскихъ земель) мысли о томъ, что общинное землевладѣніе является главнымъ, если не единственнымъ источникомъ всѣхъ тѣхъ неурядицъ, въ области крестьянскаго хозяйства, съ которыми приходится считаться въ настоящее время. На сей разъ, развивая эту мысль и обосновывая ее подробными соображеніями, Министръ Императорскаго Двора и Удѣловъ объясняетъ, что вредъ общиннаго землевладѣнія далеко не исчерпывается земельными передѣлами, которые составляютъ только одно изъ необходимыхъ и неизбѣжныхъ проявленій зла, а кроется не только въ самомъ началѣ мірскаго владѣнія, но еще болѣе того вообще въ мірской солидарности — въ господствѣ міра надъ личностью во всѣхъ проявленіяхъ крестьянской жизни — семейныхъ, бытовыхъ, хозяйственныхъ и общественныхъ. Такимъ образомъ, единственной мѣрой, способной уничтожить существующее зло, при томъ мѣрой настоятельно необходимой, слѣдуетъ признать совершенное упраздненіе общиннаго землевладѣнія и вызванной имъ круговой поруки и немедленный переходъ къ частному землевладѣнію — къ мелкой поземельной собственности, построенной на обязательномъ введеніи недѣлимаго семейнаго участка, опредѣленнаго извѣстной минимальной нормой и неподлежащаго отчужденію, съ установленіемъ наслѣдованія на началахъ маіората, или минората. Выполненіе этой задачи, даже и при недостаткѣ данныхъ, необходимыхъ для установленія нормы минимальнаго участка, не можетъ встрѣтить затрудненій, такъ какъ, по мнѣнію Гр. Воронцова-Дашкова, вопросъ этотъ вообще не допускаетъ безусловно-вѣрнаго разъ навсегда разрѣшенія ни при какихъ данныхъ, а доступное, болѣе или менѣе вѣрное разрѣшеніе его вполнѣ возможно для Министерства Внутреннихъ Дѣлъ путемъ собранія всего нужнаго матеріала черезъ посредство сельскихъ сходовъ при участіи земскихъ начальниковъ и мѣстныхъ уѣздныхъ и губернскихъ по крестьянскимъ дѣламъ учрежденій. Данными этого рода можно удовлетвориться, если рѣшенію вопроса на сихъ основаніяхъ придавать значеніе временное, подлежащее за симъ поправкамъ. При

*) См. №№ 14, 15, 16 и 17 «Полит. Хроники».

этомъ нѣтъ и надобности сразу въ корень измѣнить во всей Россіи существующій способъ землевладѣнія на указанныхъ основаніяхъ, а должно это дѣлать постепенно, начавъ съ тѣхъ губерній и уѣздовъ, которые въ томъ наиболѣе нуждаются и лишь впослѣдствіи расширить область преобразованія, руководствуясь пріобрѣтеннымъ опытомъ. Что касается имѣющаго образоваться при такихъ условіяхъ избытка безземельнаго населенія, то онъ можетъ быть удаленъ на имѣющіяся въ вѣдѣніи Министерства Государственныхъ Имуществъ въ изобиліи казенныя земли, на которыхъ населеніе это можетъ быть устроено къ обоюдной выгодѣ своей и государственной. Эта мѣра не потребуетъ значительныхъ расходовъ — во всякомъ случаѣ вызоветъ несравненно меньшіе расходы, чѣмъ тѣ, которые нужны для дѣятельности Крестьянскаго Банка. Затѣмъ, на новыхъ мѣстахъ, переселенцевъ можно будетъ селить хуторами, обезпечивая этимъ возможность сразу ввести тамъ землевладѣніе подворное съ установленіемъ недѣлимыхъ и пріуроченныхъ къ одному мѣсту участковъ — мѣры, которыя дадутъ, между прочимъ, готовый опытъ для поземельной реформы въ другихъ губерніяхъ, когда дойдетъ до нихъ очередь. Высказывая въ заключеніе убѣжденіе въ цѣлесообразности такого пути необходимыхъ преобразованій, Министръ Императорскаго Двора и Удѣловъ прибавляетъ, что это убѣжденіе въ немъ настолько сильно, что, не раздѣляя даже мнѣнія, будто все зло общиннаго землевладѣнія выражается въ земельныхъ передѣлахъ и, видя въ нихъ только одно изъ необходимыхъ проявленій зла, — онъ тѣмъ не менѣе готовъ согласиться на ограниченіе ихъ 12-тилѣтнимъ срокомъ, въ полной увѣренности, что эта мѣра неминуемо вызоветъ дальнѣйшія мѣропріятія, которыя лишь немного и не надолго могутъ уклониться отъ указаннаго имъ пути.

Изъ сопоставленія приведенныхъ сужденій Министра Императорскаго Двора и Удѣловъ съ соображеніями, изложенными въ запискѣ моей по проекту правилъ о земельныхъ передѣлахъ, нельзя не усмотрѣть, что намѣчаемая этими сужденіями програма преобразованія существующаго строя крестьянскаго землевладѣнія не только была у меня въ виду при составленіи записки, но въ ней именно указана въ смыслѣ того направленія, въ какомъ, по моему мнѣнію, желательно было бы видѣть дальнѣйшее развитіе этого землевладѣнія. Принимая, согласно высказаннымъ въ этой запискѣ сужденіямъ, за исходныя основанія такого пути окончательное прекращеніе земельныхъ передѣловъ и установленіе недѣлимыхъ семейныхъ участковъ съ системой наслѣдованія на началахъ маіората или минората, Гр. Воронцовъ-Дашковъ не соглашается, повидимому, лишь съ сохраненіемъ за обществомъ даже права собственности на землю, тогда какъ я, съ своей стороны, указывалъ на важное значеніе примѣненія къ мелкому крестьянскому землевладѣнію начала крупной поземельной собственности — между прочимъ и съ точки зрѣнія заботы о большей устойчивости въ области мѣноваго и кредитнаго оборота (стр. 19 записки).

Съ своей стороны, не останавливаясь вовсе на другихъ моихъ соображеніяхъ въ пользу сохраненія общественной собственности на крестьянскія земли, Министръ Императорскаго Двора и Удѣловъ возражаетъ лишь противъ этого довода указаніемъ, что „подворное владѣніе на правахъ маіората или минората врядъ ли будетъ менѣе устойчиво въ приведенномъ отношеніи." Возникающее отсюда разномысліе могло бы имѣть значеніе только въ томъ случаѣ, если бы я, съ своей стороны, признавалъ своевременнымъ нынѣ же ставить на очередь вопросъ о преобразованіи крестьянскаго землевладѣнія на изъясненныхъ началахъ, но, оставаясь и нынѣ при прежнемъ мнѣніи, что подобная реформа, какъ бы ни была она сама по себѣ цѣлесообразна, можетъ быть дѣломъ только будущаго, я считаю лишнимъ останавливаться на этомъ разногласіи, тѣмъ болѣе, что оно затрогиваетъ вопросъ немалой сложности и существенно спеціальнаго характера.

Разногласіе, на которомъ здѣсь необходимо остановиться, вытекаетъ изъ различнаго взгляда не на подробности указаннаго преобразованія, а на вопросъ о своевременности постановки его на очередь. Въ этомъ отношеніи я не могу признать себя убѣжденнымъ соображеніями, высказанными въ отзывѣ Министра Императорскаго Двора и Удѣловъ въ пользу необходимости и возможности немедленнаго осуществленія упомянутаго преобразованія. Всѣ затрудненія, связанныя съ его осуществленіемъ, съ достаточной подробностью указаны уже въ моей запискѣ и остаются, по моему мнѣнію, непоколебленными сужденіями, заключающимися въ отзывѣ Гр. Воронцова-Дашкова. Полагая, что какъ въ запискѣ моей, такъ и въ этомъ отзывѣ мнѣнія за и противъ возможности немедленнаго преобразованія крестьянскаго землевладѣнія на сихъ началахъ изложены съ такою подробностью, что для рѣшенія вопроса Государственный Совѣтъ будетъ располагать достаточными данными, позволяю себѣ не возвращаться къ доводамъ, мною уже разъ высказаннымъ.

Въ дополненіе къ нимъ я считаю лишь долгомъ объяснить, что, отмѣтивъ основныя начала, отстаиваемаго нынѣ Министромъ Императорскаго Двора и Удѣловъ преобразованія и, признавъ ихъ желательными въ будущемъ ходѣ развитія крестьянскаго землевладѣнія, я конечно охотно допустилъ бы убѣдить себя въ возможности скораго обращенія его на указанный мною путь. Этому препятствуетъ однако полная для меня невозможность раздѣлить тѣ исходныя основанія, которыя привели Министра Императорскаго Двора и Удѣловъ къ убѣжденію объ отсутствіи какихъ бы то ни было затрудненій къ немедленному осуществленію упомянутой поземельной реформы. Такое убѣжденіе вытекаетъ изъ подробно развиваемаго въ отзывѣ Министра Императорскаго Двора и Удѣловъ взгляда, что общинное землевладѣніе, вопреки мнѣнію его приверженцевъ, не представляетъ вовсе явленія, подготовленнаго предшествующимъ историческимъ ходомъ развитія нашего отечества, а составляетъ всецѣло результатъ „одной изъ ряда капитальныхъ реформъ 60-хъ годовъ, создавшихъ эпоху въ жизни Россіи" и слѣдовательно неспособно было настолько укорениться въ крестьянскомъ населеніи, чтобы оправдать излишне осторожное отношеніе къ нему со стороны законодательства. Съ другой стороны, мнѣніе о сложности упомянутаго преобразованія и о неимѣніи достаточныхъ данныхъ для его проведенія, разсматриваемый отзывъ, на ряду съ увѣренностью въ невозможности разъ на всегда разрѣшить этотъ вопросъ при какихъ бы то ни было данныхъ, противопоставляетъ мысль о цѣлесообразности и даже необходимости постепеннаго осуществленія преобразованія, начиная съ нѣкоторыхъ только губерній и въ видѣ опыта, по указаніямъ котораго могли бы быть сдѣланы всѣ нужныя поправки.

(Окончаніе въ слѣдующемъ №.)

Редакторъ-издатель А. О. Любарскій. Типографія Ф. Яспера.